

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KOMPARACE POSTAVENÍ PŘEDSEDŮ VLÁD
SPOLKOVÉ REPUBLIKY NĚMECKO A
VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA**

Autor práce: Kateřina Samková

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. Dr. Mgr. Lubomír Pána, Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Dr. Mgr. Lubomíru Pánovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

SAMKOVÁ, K. *Komparace postavení předsedů vlád Spolkové republiky Německo a Velké Británie a Severního Irska: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 51 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. Dr. Mgr. Lubomír Pána, Ph.D.

Klíčová slova: kancléř, premiér, parlamentarismus, Německo, Velká Británie, komparace

Bakalářská práce se podrobně zabývá funkcí Spolkového kancléře Spolkové republiky Německo a premiéra Velké Británie a Severního Irska a jejich vzájemnou komparací. Na pozadí stranického systému, ústavních textů a historického kontextu hledá společné znaky a analogie.

V práci jsou podrobně analyzovány pravomoci obou předsedů vlád, jejich spojení s exekutivou a vliv politického systému země na zmiňovanou funkci. Vykonávání úřadu předsedy vlády v obou státech formuje nejen federativní systém v Německu a devoluční uspořádání v Británii, politická kultura a stranický systém, ale i osobnost předsedy vlády a jeho autorita.

ABSTRACT

SAMKOVÁ, K. *Rank comparison of premier in Germany and in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: bachelor's thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2013. 51 p. Supervisor: doc. Dr. Mgr. Lubomír Pána, Ph.D.

Keywords: chancellor, prime minister, parliamentary system, Germany, Great Britain, comparison

This bachelor thesis is deeply considering the role of Chancellor in Germany and the Prime Minister of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and their mutual comparison. According to the party background, constitutional documents and historical context she searches for common features and analogy.

In this paper the powers of both premiers are described in detail, their connections to the executive power and the impact of political system on the office and role. The premiership is formed not only by federal structure in Germany and devolution in Britain, or political culture and party's system but as well as by the personal features of the premier and his authority.

OBSAH

ÚVOD	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	11
2 ÚSTAVNÍ A STRANICKÝ SYSTÉM SRN A VB	15
2.1 Britský ústavní a stranický systém	15
2.2 Německý Základní zákon a stranický systém	20
2.3 Komparace ústav a stranických systémů SRN a VB.....	24
3 ZPŮSOB VOLEB PŘEDSEDŮ VLÁD SRN A VB.....	27
3.1 Německý kancléř	27
3.2 Britský premiér	28
3.3 Komparace voleb.....	28
4 VÝKON FUNKCE PŘEDSEDY VLÁDY SRN A VB	32
4.1 Pravomoci německého kancléře	32
4.2 Pravomoci britského premiéra.....	34
5 OSOBNOSTI VE FUNKCI PŘEDSEDŮ VLÁD SRN A VB.....	38
5.1 Osobnosti ve funkci Spolkového kancléře	38
5.2 Osobnosti ve funkci premiéra VB	38
ZÁVĚR.....	40
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43
SEZNAM PŘÍLOH	47

ÚVOD

Premiér Velké Británie (Prime Minister, First Lord of the Treasury and Minister for the Civil Service of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland) a Spolkový kancléř Spolkové republiky Německo mají na první pohled mnoho společného. Oba mají postavení primus inter pares (=lat. první mezi rovnými) a významné postavení v systému země. Tato práce se zabývá především jejich komparací, porovnáním jejich pravomocí, vlivu a ústavního základu.

Toto téma jsem si vybrala jako velmi zajímavý aspekt politických systémů v Evropě, kdy komparuji německou formu pojetí předsedy vlády, která vzniká až v roce 1949 podle vzoru Velké Británie a samotný vzor, britský systém s dlouhou demokratickou tradicí. Je fascinující, jak se některé znaky upravily podle historických zkušeností národa. Zároveň je i aktuální, protože především ve Velké Británii můžeme pozorovat změny systému, které ho posunují blíže ke kontinentálním systémům.¹ Je tedy vidět, že britský systém se stále vyvíjí.

Přínosem této práce je poukázání na společné i rozdílné znaky obou systémů a funkcí, a to jak v teoretické rovině, tak i v praktických příkladech fungování předsedů vlád. Pro katedru bude tento text rozšiřujícím materiálem k výuce politických systémů, bude usnadňovat pochopení vzájemných vazeb jednotlivých složek systému a objasní postavení předsedů vlád SRN a VB.

Mojí tezí a základním předpokladem, který se pokusím prokázat je, že ač se obě funkce (spolkový kancléř a britský premiér) na první pohled velmi podobají velkou škálou pravomocí a důležitostí v exekutivě, existují mezi nimi zásadní rozdíly způsobené odlišným historickým vývojem a zkušeností. Na základě toho se domnívám, že britský předseda vlády má silnější postavení a větší pravomoci a podporu pro svou politiku než jeho německý protějšek. Jako možné riziko vnímám obtížnost měřitelnosti vlivu, autority a pravomocí.

V první kapitole nazvané Cíl a metodika bakalářské práce jsou vyslovené teze a otázky, na které v dalších kapitolách práce odpovídá. Také definuje teoretické metody, pojmy moc, vliv a autorita a jejich měřitelnost.

---

¹ Například koaliční vláda z roku 2010, sepsání Kabinetního manuálu, zavedení fixní doby parlamentu a jiné.

Druhá kapitola s názvem Ústavní a stranický systém SRN a VB analyzuje ústavní texty obou zemí, komparuje výhody a nevýhody psané ústavy oproti tradiční zvykové. Také nastiňuje a komparuje stranické systémy zkoumaných zemí a racionalizovaný parlamentarismus s konstruktivním vyjádřením nedůvěry, jako zásadním stabilizačním nástrojem německých vlád.

Ve třetí kapitole Způsob voleb předsedů vlád SRN a VB je popsán průběh volby britského premiéra a německého kancléře na základě ústavy nebo ústavních zvyklostí a rovněž konec ve funkci.

Čtvrtá kapitola Výkon funkce předsedů vlád SRN a VB je těžištěm práce. Analyzuje, jakými pravomocemi předseda vlády v dané zemi disponuje. Definuje konkrétní pravomoci a povinnosti, komparuje a zabývá se vazbou předsedy vlády na další složky exekutivy.

Pátá a poslední kapitola stručně nastiňuje osobnosti ve funkci premiéra Velké Británie a kancléře Spolkové republiky Německo a jejich stranické střídání. Kompletní seznamy předsedů vlád, doby jejich vládnutí a stranickou příslušnost lze najít v Příloze 1 a Příloze 2 této práce.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je komparace postavení předsedů vlád Spolkové republiky Německo a Velké Británie a Severního Irska. Dalšími cíli je definice proporcí vlivu a pravomocí obou funkcí, zjištění dopadu funkce na stabilitu systému země, rozbor stranického systému země a jeho vlivu na postavení předsedy vlády.

Pro tuto práci jsem zvolila metodu analýzy, syntézy a analogie jako logické metody myšlení. Analýza spočívá v myšlenkovém či praktickém rozdělení celku na jeho části a odhalení struktur, syntéza naopak skládá logicky jednotlivé prvky do systému.² Konkrétně to znamená, že se práce zabývá nejprve každou z porovnávaných funkcí zvlášť, odděleně, aby objasnila struktury a vazby mezi jednotlivými vlivy na funkci předsedy vlády.

Následně byla aplikována metoda analogie, která znamená hledání shody více objektů v určitých znacích nebo ve struktuře a funkci. Pokud jsou si dva systémy podobné ve struktuře, lze předpokládat, že pro ně budou platit podobné zákonitosti, ale ne nevyhnutelně.³ V tom případě by bylo možno očekávat, že předseda vlády v Británii i v Německu jako *primus inter pares*⁴, budou mít oba stejnou podporu v dolní komoře parlamentu. Toto očekávání je ale na základě předchozí analýzy mylné, jelikož v Británii díky bipartistickému systému má jedna strana většinu a její lídr silnější podporu než jeho německý protějšek, který je díky systému více stran odpovědný vládní koalici.

Hlavní metodou práce je aplikovaná metoda komparace. Tato metoda je způsobem zkoumání a výkladu politických jevů na základě srovnání jejich formální shody nebo rozdílů v jejich struktuře nebo funkci. Na základě podobností lze usuzovat buď na společný původ daných jevů, nebo na podobnou trajektorii vývoje. V případě rozdílů se často usuzuje na odlišný historický vývoj.⁵ Je tedy zajímavé

---

² LISA, A. a V. PROROK. *Politologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418. str.:55

³ LISA, A. a V. PROROK. *Politologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418. str.:57

⁴ *Primus inter pares* = první mezi rovnými

SARTORI, G., J. OGROCKÁ. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 80-741-9048-X.

⁵ LISA, A. a V. PROROK. *Politologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418. str. 59

zkoumat strukturu funkce britského premiéra, která má za sebou velmi dlouhou evoluci a postupný vývoj a komparovat s funkcí německého kancléře, která měla při svém vzniku britského premiéra za vzor a je jasně kodifikovaná ústavou. Tedy můžeme sledovat mnohé formální shody, i když tyto funkce neměly společný historický základ.

Pojmy moc, vliv a autorita

Nástroje vytvářející specifické vztahy mezi subjekty, které tato práce sleduje, jsou trojí: moc, autorita a vliv. Vliv a moc jsou vzájemně se doplňující protipóly, mezi kterými existují alternativní nástroje.

Vliv lze chápat také jako autoritu s přihlédnutím na rostoucí podíl občanské společnosti na politice, rostoucí podíl nevládních organizací a zájmových skupin. K základním formám vlivu patří: ovlivňování informací, autorita a moc.

Autorita je nerovný vztah subjektů, kdy podřízený subjekt reaguje na projevený názor, přání a tím mění svůj vlastní názor či chování tak, aby s tím byl nadřazený subjekt spokojen. Může být buď přímá nebo nepřímá, racionální nebo iracionální či přenesená. O přímé autoritě hovoříme tehdy, kdy svrchovaný subjekt přímo otevřeně požaduje, aby byl jeho názor přijat jako jediný možný. Nepřímá autorita sděluje svůj názor, ale otevřeně nevyžaduje, aby byla situace tímto způsobem řešena. Racionalita se posuzuje ve vztahu k osobě. Racionální autorita je založena na reálných znalostech problematiky, na minulé zkušenosti ovlivňovaných občanů, že tato osobnost má schopnosti, znalosti a kompetence v příslušné problematice. Iracionální autorita je založena na důvěře v určitou osobnost na základě druhořadých aspektů, jako je sympatie, způsob sdělování informací, chování či oblékání.⁶

Moc je další formou vlivu. Definujeme ji jako „*schopnost lídra donutit fyzickým, psychickým nátlakem, hrozbou sankcí nebo použitím síly, či přímým použitím síly, kterou disponuje, subjekt podřízený respektovat jeho přání, vůli, zájmy.*“⁷

---

⁶ LISA, A. a V. PROROK. *Politologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418. Str: 119

⁷ LISA, A. a V. PROROK. *Politologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418. str 120

Nepředpokládá se dobrovolné a uvědomělé podřízení ale podřízení s vědomím hrozby postihu.

Z etického hlediska je nejpříjemnější formou vlivu přesvědčování informacemi a racionální autorita. V praxi se většinou uplatňují všechny formy, aniž si toho občané jsou vědomi.

Veličiny jako vliv, moc a autorita nejsou samy o sobě nijak měřitelné, tedy pokud chceme provést komparaci, musíme se zaměřit na rozsah a sféru vlivu. Tyto veličiny již měřitelné jsou. Rozsah vlivu můžeme kvantifikovat na základě:

- množství stoupenců
- velikostí či množstvím ovlivňovaných územních jednotek⁸

Rozsah vlivu je tedy otázkou získání co nejširšího vystižení zájmů jednotlivých vrstev či regionů, dobře zpracovaného programu, efektivní strategie taktiky, kvalitní propagandy a schopných charismatických vůdců.

Kromě kvantitativní charakteristiky lze hovořit i o kvalitativním měřítku. To nazýváme sféru vlivu. Tu porovnáváme v:

- určitých geografických oblastech
- určitých institucích nebo oborech⁹

Z tohoto vyplývá, že velmi záleží na osobnosti kancléře, respektive premiéra. Jeho osobnostní autorita, ať již racionální, či iracionální, má jen velmi malou souvislost s pravomocemi vycházejícími ze zastávané funkce a z ústav.

Můžeme ale komparovat rozsah vlivu podle hlediska počtu stoupenců. Zde má výhodu britský premiér. Díky systému dvou stran je vždy podporován nadpoloviční většinou jako lídr vítězné strany.¹⁰ Počet stoupenců je ještě markantnější, vezmeme-li v úvahu prolínání legislativy a exekutivy ve westminsterském systému. V Německu je kancléř vždy výsledkem kompromisu a vládní koalice, takže počet jeho stoupenců (spolustraníků) nemusí být ani

---

⁸ LISA, A. a V. PROROK. *Politologie. 2.*, rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418. str 123

⁹ LISA, A. a V. PROROK. *Politologie. 2.*, rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418. Str: 124

¹⁰ Zvláštní případ je současný premiér David Cameron. Po volbách v roce 2010 byla 10. Května sformovaná koaliční vláda Konzervativců a Liberálních demokratů.

nadpoloviční, i když samozřejmě ve volbě musí získat absolutní většinu ve Spolkovém sněmu.

Lze kvantifikovat i jeho rozsah vlivu v přepočtu na obyvatelstvo. Počet obyvatel Německa je téměř 82 milionů, zatímco Velká Británie má 62 milionů obyvatel. Pro představu lze uvést i hrubý domácí produkt v přepočtu na obyvatele vyjádřený v PPS: Velká Británie 113, Německo 119.¹¹ Vidíme tedy, že Německo je jak demograficky, tak ekonomicky silnější, než Velká Británie, proto se lze domnívat, že německý kancléř / kancléřka má v tomto ohledu větší rozsah vlivu, než jeho britský kolega.

---

¹¹ Průměr HDP na hlavu celé unie představuje 100 PPS
zdroj: Nejvyšší HDP na hlavu v EU má Lucembursko, ČR patří 19. příčka. FUK, eurozpravy.cz, mediafax. *EuroZpravy.cz* [online]. 21.6.2011 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/svet/29575-nejvyssi-hdp-na-hlavu-v-eu-ma-lucembursko-cr-patri-19-pricka/>

2 ÚSTAVNÍ A STRANICKÝ SYSTÉM SRN A VB

2.1 Britský ústavní a stranický systém

Britský ústavní systém nedisponuje jedním konkrétním ústavním textem, hovoří se proto o tzv. nepsané ústavě. Soubor právních úprav a ustanovení, která kodifikují vztahy mezi zákonodárnou, výkonnou a soudní mocí na jedné straně a současně vymezují vztahy uvnitř těchto mocí na straně druhé. Nelze ale tvrdit, že neexistuje žádný faktický dokument, týkající se ústavního práva. Je to spíše soubor různých dokumentů. Mezi nejznámější a historicky nejhodnotnější patří Magna Charta Libertatum (1215) a Bill of Rights (1689).

Britský konstitucionalismus se skládá z více charakteristických částí. Historicky nejstarší je nepsané právo (Common law). Jedná se o tradice a zvyky, jež se vžily a jsou všeobecně akceptovány jako výraz historické kontinuity existence britských institucí. Dále je součástí i statutární právo (Laws), které má dvě skupiny pramenů ústavního práva. Jednak běžné zákony přijímané parlamentem, které jsou písemnou kodifikací právních vazeb a právní akty, které se v historickém vývoji podílely na utvoření dnešního britského systému.¹²

Druhou skupinou pramenů jsou soudní precedenty mající právní závaznost a takzvané books of authority, to jsou díla uznávaných autorů, kteří se zaměřili na interpretaci či komentáře k ústavním principům a úpravám vztahů mezi jednotlivými institucemi.

Další nedílnou součástí konstitucionalismu jsou ústavní zvyklosti (prerogativy). Tyto jsou právem nevynutitelné a jedná se spíše o politické zvyklosti, které se uplatňují pouze v omezeném rámci. Tato oblast tvoří výrazně flexibilní součást britské ústavy. Prerogativy tvoří soubor norem, které určují např. vztahy mezi panovníkem a premiérem, resp. vládou: právo panovníka rozpouštět parlament, právo vyhlašovat volby a podobně.¹³

---

¹² Queen and Government. *The official website of The British Monarchy* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z:

<http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandPrimeMinister.aspx>

¹³ ŘÍCHOVÁ, B. *Komparace politických systémů. Západoevropské politické systémy*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1516-8.

Díky nepřítomnosti instituce ústavního soudu, respektive ústavy, je otázkou, kdo je strážcem ústavnosti? V tomto případě platí, že parlament není podřízen ústavnosti, ale ústavnost je předmětem každého rozhodnutí parlamentu. Další institucí, která dohlíží na ústavnost, je soustava soudů.¹⁴

Od října 2011 existuje první vydání Kabinetního manuálu (Cabinet manual). Jedná se o dokument, který „*nastavuje interní pravidla a postupy na základě kterých vláda operuje. Poprvé jsou zvyklosti, podle kterých vláda pracuje transparentně zveřejněny na jednom místě (...). Jsme momentálně první koaliční vládou po 60 letech. Manuál nastavuje zákonitosti, zvyklosti a pravidla, které jsou stejné pro jeden úřad stejně jako pro další, ale i pro fungování současné koalice a současné změny legislativy, jako třeba zavedení fixního období parlamentu.*“¹⁵

Tento zevrubný dokument popisuje fungování exekutivy, jejích vztahů a zákonitostí. Nelze tvrdit, že se jedná o ústavu, ta nadále zůstává nepsanou, ale obsahově se z kabinetního manuálu dozvíme, jak ústava v této oblasti funguje. Proto má kabinetní manuál velký přínos zejména pro zahraniční pozorovatele systému a velmi usnadní chápání westminsterského modelu a integrování unijního práva do britské legislativy.

Britský systém dvou stran i britský parlamentarismus se značně liší od systémů kontinentální Evropy. Ústava je produktem dlouhodobého vývoje, během něhož se formovala jako základní princip svrchovanost parlamentu. Není tedy rigidní, je spíše pružným souhrnem zákonů, politických proklamací, dohod, soudních rozhodnutí a obyčejů. Lze říci, že je výsledkem evoluce, nikoliv revoluce, jak tomu bylo v mnoha evropských státech.¹⁶

V Británii je systém, v němž se prosadila jednak svrchovanost parlamentu ve vztahu k panovníkovi, jednak demokratizace parlamentu spojená s rozšířením volebního práva. V současné době je vláda a kabinet¹⁷ odpovědný parlamentu, resp.

---

¹⁴ GLAESSNER, G., W. REUTTER a Ch. JEFFERY. *Verfassungspolitik und Verfassungswandel: Deutschland und Grossbritannien im Vergleich*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2001. ISBN 35-311-3570-8.

¹⁵ The Cabinet Manual. In: London: Crown copyright, 2011. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60641/cabinet-manual.pdf str. III

¹⁶ KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde, 1996. ISBN 80-720-1010-7. s. 129

¹⁷ Pojmy vláda a kabinet nejsou v britském politickém systému totéž. Kabinet (Cabinet) je exekutivní výbor parlamentní většiny, skládá se většinou z 18 až 25 klíčových členů vlády; jeho složení a velikost určuje výhradně premiér podle momentální situace a svých představ (povinně musí jmenovat

jeho Dolní komoře, ale s prosazením vlivu politických stran parlamentu a uplatněním většinové volby poslanců. Tím došlo k fakticky přímé vazbě členů kabinetu na voliče.

Volič tak rozhoduje svým hlasem nikoli pouze o stranickém složení členů Dolní komory, ale přímo o tom, která strana jako vítěz ve volbách obsadí posty v kabinetu a ve vládě. Opoziční strana v Dolní komoře je stranou menšinovou, nemá prakticky možnost vyjádřit vládě nedůvěru. Vláda je tak vázána voličům, formálně odpovědná parlamentu. Členy kabinetu mohou být pouze ti, kteří mají poslanecký mandát. To nutí zákonodárnou moc, aby nebyla výlučně korektorem moci výkonné, ale aby se především zaměřila na její funkční uchování.¹⁸

Specifický vztah k parlamentu se projevuje i v dalších rysech. Existují zde pravidla, která nemají právní podklad: kolektivní odpovědnost kabinetu, individuální odpovědnost ministrů, nestrannost předsedy (Speaker) Dolní komory parlamentu, premiérem může být pouze člen dolní komory.

Základními rysy tzv. westminsterského systému je, že panovník se nezúčastňuje zasedání kabinetu. Je informován premiérem na pravidelných schůzkách, které se odehrávají každý týden. Dalším rysem systému je, že skutečnou hlavou exekutivy je ministerský předseda a kabinet. V novodobých dějinách platí, že premiér je vždy z dolní komory parlamentu. V osmnáctém století se objevilo pár výjimek, ale dnes to již není možné. Naproti tomu členové kabinetu jsou vybíráni premiérem z obou komor parlamentu. Kabinet jako kolektivní orgán se zodpovídá parlamentu. Až na výjimku z roku 2010 je pravidlem, že vládu tvoří členové strany, která má v parlamentu většinu. Rok 2010 byl převratným, kdy byla složena koaliční vláda, proto bude zajímavé pozorovat britský systém v budoucnu, zda se jednalo pouze o vybočení či zda se jedná o nový trend.

---

jen předsedu Dolní komory parlamentu a představitele nejvýznamnějších ministerstev). Naproti tomu vláda (Government) představuje vrcholnou složku administrativy, tvoří ji 80 až 100 členů (kabinetních ministrů, nekabinetních ministrů, jejich zástupců, tajemníků, administrativních úředníků a dalších), které jmenuje panovník podle návrhu premiéra. Vláda se jako celek de facto nikdy neschází. (ŘÍCHOVÁ, B. *Komparace politických systémů. Západoevropské politické systémy*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1516-8.)

¹⁸ ŘÍCHOVÁ, B. *Komparace politických systémů. Západoevropské politické systémy*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1516-8.

Mezi další znaky wesminsterského systému patří podmínka, že se parlament musí sejít alespoň jednou za rok, nebo že vláda bude rezignovat či požádá o rozpuštění v případě, že jí dolní komora vysloví nedůvěru.

Stranický systém ve Velké Británii je velmi specifický a má zásadní vliv na fungování celého systému. Všechny strany mají své národní organizace s centrálním ústředím, ta jsou rozdělena na různé komise. Zvláštní místo ve struktuře mají národní konference, které se scházejí vždy na podzim, a jsou současně jedinou příležitostí ke společnému setkání představitelů a reprezentantů všech tří strukturálních vrstev strany. Třetí vnitrostranickou skupinu vytváří tzv. strana v parlamentu, složená z poslanců za danou stranu v obou komorách. Všechny tyto tři skupiny jsou na sobě relativně nezávislé a mají odlišné místo v praktickém fungování strany.¹⁹

Základ stranického systému je vymezen socioekonomicky a hlavní strany si doposud uchovávají svou třídní orientaci. Od šedesátých let se však stále zřetelněji prosazují i regionální strany zdůrazňující národní specifika a potřeby.

Konzervativní strana (The conservative and unionist party, CP)

Strana vznikla po přijetí zákona o volební reformě v roce 1832, a to ze strany toryů, která se formovala již na sklonku sedmnáctého století jako politický spojenec krále. V roce 1912 se CP spojila s frakcí Liberální strany podporující spojení Velké Británie a Severního Irska a vytvořila tak stranický subjekt známý pod současným oficiálním názvem.

Strana byla nejúspěšnější politickou stranou v období mezi dvěma světovými válkami. Od té doby až do nástupu M. Thatcherové do úřadu britské premiérky se střídala ve vládě s labouristy. V roce 1990 vystřídal Thatcherovou jak v čele strany, tak v úřadu premiéra John Major, jemuž se podařilo udržet stranu na rozhodujícím postu britské politiky ještě po volbách 1992. V letech 1992-97 se však strana potýkala s poměrně výraznými vnitřními problémy. Major se pokusil situaci řešit tím, že se roku 1995 vzdal vedení strany ve snaze vyvolat volbu nového předsedy. Tah se podařil, on vyhrál. V následujících volbách (1997) přesto strana skončila porážkou, nejhorší od války. Den po prohraných volbách se John Major vzdal vedení strany. William Hauge, který nastoupil po něm, slíbil, že se bude přednostně věnovat

---

¹⁹ DOČEKALOVÁ, P. a K. ŠVEC. *Úvod do politologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 80-247-2940-7.

proměně vnitřní struktury a formulování nových stanov. Avšak přes veškeré snahy příliš nepozvedl volební šance strany.

Sociální základnu CP tvoří v dnešní době příslušníci všech sociálních skupin a převahou středních a vyšších tříd. Konzervativní strana je úzce spojena zejména se zájmovými skupinami z oblasti podnikání, obchodu a zemědělství. Z geografického hlediska si stále uchovává silnou voličskou podporu v Anglii, zejména pak v její jižní části.

Dělnická strana (Labour party)

Strana vznikla v roce 1990, kořeny strany sahají prakticky až do první poloviny 19. století. Roku 1992 se Dělnická strana stala poprvé opoziční stranou v Dolní komoře parlamentu.

Po nástupu Tonyho Blaira do funkce předsedy strany došlo k posunu. Konference strany konaná v říjnu 1995 schválila posílení váhy volebních obvodů ve vnitrostranických orgánech a úměrně se tím snížil vliv odborů a strany v parlamentu. Rozhodující posun znamenal program strany. Došlo k odstranění článku IV programu strany, který se týkal znárodnění. V této souvislosti se strana přihlásila ke koncepci volného trhu a otevřenějšímu přístupu ke středním vrstvám společnosti. Historický programový zlom je spojován se změnou názvu New Labour.²⁰

Sociální základnu labouristů tvoří nižší příjmové kategorie a mladší voliči. Nejsilnější zastoupení má ve velkých městech, v oblastech s velkou koncentrací katolického obyvatelstva, nejslabší na venkově. Z geografického hlediska mají labouristé nejsilnější podporu ve Walesu, Londýně, Skotsku a severní části Anglie.

Liberální demokraté

Dnešní Liberální demokraté jsou stranou, která vznikla až 1988, respektive 89, a to spojením dvou, do té doby samostatných politických stran, Liberální strany a Sociálně demokratické strany. Podpora roste, v posledních volbách nejlepší výsledek a v roce 2010 se dostali spolu s Konzervativci do vládní koalice.²¹

---

²⁰ HITCHENS, P. *The Cameron delusion*. London: Continuum, 2010. ISBN 978-1441135056.

²¹ ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-461-3.

2.2 Německý Základní zákon a stranický systém

Současná ústava Spolkové republiky Německo vstoupila v platnost 23. 5. 1949. Její text byl vypracován na popud tří západních okupačních mocností a byl schválen Parlamentní radou a zemskými parlamenty. Referendum se ovšem nekonalo. Tato ústava nebyla původně zamýšlena jako trvalá, vycházelo se z předpokladu, že sovětská okupační zóna bude brzy sjednocena s ostatními.²²

Až po znovusjednocení Německa, 3. října 1990, se stala ústavou celého Německa. Mimo jiné jsou v ústavě pevně zakořeněna lidská práva a práva rodiny, jako nedotknutelné svobody v reakci na nacistickou minulost. Určuje také formu politické existence jako demokratickou spolkovou republiku, sociální stát s důležitými principy právního státu. Jako nejvyšší formu kontrolního orgánu zavádí Spolkový ústavní soud, který dohlíží na dodržování fundamentálních práv občanů, politický systém a federativní organizaci státu. Dle článku 146 ústavy může být nahrazena pouze přijetím ústavy nové.²³ To je silně stabilizační prvek pro systém, stejně jako například konstruktivní vyjádření nedůvěry kancléři.

Racionalizace parlamentarismu spočívá ve dvou rovinách. První rovinu tvoří ústavně-právní vztahy, kam lze zařadit otázku procesu formování vlády, proces odvolání vlády, ústavní kompetence vlády, vztahy mezi vládou (premiérem) a prezidentem či nastavení vztahů mezi komorami parlamentu v podmínkách bikameralismu a podobně. Druhá rovina racionalizace spočívá v nastavení klíčových politických faktorů, které mohou fungování ústavně-právních vztahů výrazně ovlivnit: podoba stranického a volebního systému.²⁴

Zabýváme – li se ústavně – právní rovinou racionalizace ve Spolkové republice Německo změny můžeme najít v Základním zákoně z roku 1949, který nastolil a zefektivnil parlamentní formu vlády. Po období tzv. Výmarské republiky,

---

²² CABADA, L. a M. KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-864-3263-7.

²³ *Tatsachen über Deutschland*. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4. Str.:53

²⁴ BRUNCLÍK, M. *Konstruktivní vyslovení nedůvěry jako nástroj k posílení pozice vlády vůči parlamentu* [online]. Mezinárodní politologický ústav Fakulty sociálních studií MU, 2012, XIV., č. 4 [cit. 2013-04-05]. ISSN 1212-7817. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=548>. str. 503

kteřá byla takřka poloprezidentským režimem, byla posílena pozice vlády v čele s kancléřem na úkor moci hlavy státu.²⁵

Za původce instrumentu konstruktivního vyjádření nedůvěry je všeobecně považována Spolková republika Německo, která ho zavedla do své ústavy, resp. Základního zákona (čl. 67), již v roce 1949. Za autora myšlenky je pokládán německý sociálně demokratický politik, profesor veřejného práva a jeden z hlavních tvůrců německého Základního zákona, Carlo Schmid (1896 – 1979). Záměrem tvůrců Základního zákona bylo zamezit některým negativním jevům obvyklým ve Výmarské republice. Za dobu trvání Výmarské republiky (1919-1933) se vystřídalo celkem 12 různých kancléřů. Průměrná doba trvání vládních kabinetů byla pouhých 11 měsíců.²⁶

„Konstruktivní vyjádření nedůvěry omezuje možnost zneužívání institutu vyslovení nedůvěry k obstrukcím či mediálnímu zviditelňování opozičních (i vládních) politických stran. Tento instrument sice nemůže zabránit sesazení vlády, ale oproti „destruktivnímu“ hlasování o nedůvěře klade zvýšené nároky na opozici, resp. na její schopnost shodnout se na alternativním kandidátovi na kancléře.“²⁷

Co od konstruktivního vyjádření nedůvěry naopak očekávat nelze? S tímto institutem není možné automaticky spojovat posílení vládní akceschopnosti a vládní stability. Vládní akceschopnost můžeme definovat jako schopnost vlády získávat dostatečnou podporu v parlamentu pro prosazování své politiky. Princip konstruktivního vyjádření nedůvěry může sice zabránit tomu, aby vláda padla, ale již nezajistí to, že bude vláda schopna prosazovat svou politiku. Vláda se může udržet u moci proto, že opozice není schopna sjednotit se na společném kandidátovi na premiéra. Na druhé straně mohou být opoziční strany schopny účinně blokovat vládní návrhy. Vláda tedy může být stabilní, avšak neakceschopná.²⁸

---

²⁵ JEŘÁBEK, M. *Srovnání politických systémů Německa a Rakouska: Institucionální a systémové ukotvení*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2010. ISBN 8087094158.

²⁶ JEŘÁBEK, M. *Srovnání politických systémů Německa a Rakouska: Institucionální a systémové ukotvení*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2010. ISBN 8087094158. Str: 60

²⁷ BRUNCLÍK, M. *Konstruktivní vyslovení nedůvěry jako nástroj k posílení pozice vlády vůči parlamentu* [online]. Mezinárodní politologický ústav Fakulty sociálních studií MU, 2012, XIV., č. 4 [cit. 2013-04-05]. ISSN 1212-7817. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=548>. str 504

²⁸ BRUNCLÍK, M. *Konstruktivní vyslovení nedůvěry jako nástroj k posílení pozice vlády vůči parlamentu* [online]. Mezinárodní politologický ústav Fakulty sociálních studií MU, 2012, XIV., č. 4 [cit. 2013-04-05]. ISSN 1212-7817. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=548>. str. 518

Spolková republika Německo má kontinentálně evropský systém politické reprezentace, založený na parlamentarismu a systému více politických stran. Do vlády země i do stranicko – politické soustavy však velmi výrazně promlouvá federativní struktura země. Systém více politických stran v Německu je specifický, jelikož vysoký stupeň koncentrace moci u dvou hlavních politických stran (CDU/CSU a SPD) se spíše přibližuje k modelu dvou politických stran.²⁹ Ovšem od poloviny 80. let, a pak ještě zřetelněji od devadesátých let, se systém vyvíjí v umírněný multipartismus bipolárního charakteru.³⁰

Německý volební systém je sestaven tak, že je velmi obtížné, aby jedna politická strana sama vytvořila vládu. K takové možnosti došlo za 56 let jen jednou. Obvyklé je vytváření koalic. Aby voliči věděli, s jakým partnerem zamýšlí vládnout jimi volená politická strana, většinou strany přijímají koaliční usnesení dříve, než se vydají do volebního klání. Volbou určité strany tedy občan vyjadřuje na jedné straně svou preferenci vůči stranické koalici a na druhé straně určuje svou volbou i poměr sil budoucích vládních partnerů.³¹

Úkolem politických stran je podle Základního zákona spolupůsobit při vytváření politické vůle lidu. V důsledku toho mají nominace kandidátů na politické funkce a organizace volebních kampaní podobu ústavního závazku. Proto strany dostávají od státu kompenzaci nákladů vynaložených v rámci předvolebního boje. Tato částečná úhrada nákladů na volební kampaně, která byla poprvé praktikována právě v Německu, je dnes obvyklá ve většině demokracií. Struktura politických stran se musí podle Základního zákona řídit demokratickými principy (členská demokracie). Od stran se očekává, že budou uznávat demokratický stát.

Strany, jejichž demokratické smýšlení vyvolává pochybnosti, mohou být na žádost spolkové vlády zakázány. Avšak vláda sama je zakázat nemůže. Pokud spolková vláda usoudí, že jejich zákaz je na místě, protože takové strany představují nebezpečí pro demokratický systém, může pouze podat žádost o jejich zákaz.

---

²⁹ KLOKOČKA, V. a E. WAGNEROVÁ. *Ústavy států Evropské unie: ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalska, Rakouska, Řecko, Španělska, Švédsko, Velké Británie*. Praha: Linde, 1997. ISBN 80-720-1056-5. Str.: 155

³⁰ SARTORI, G., J. OGROCKÁ. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 80-741-9048-X.

³¹ Politický systém: Politické strany. *Fakta o Německu* [online]. 2011 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/cz/politicky-system/main-content-04/politicke-strany.html>

Samotný zákaz smí vyslovit výhradně Spolkový ústavní soud. Tím se zabraňuje tomu, aby vládnoucí strany zakázaly stranu, která by jim v politické konkurenci mohla být nepříjemná. V dějinách Spolkové republiky Německo se uskutečnilo jen nemnoho řízení o zákazu politické strany a ještě méně bylo vlastních zákazů.³²

Ústava politické strany sice privileguje, avšak strany v jádru zůstávají vyjádřením názoru společnosti. Nesou všechna rizika neúspěchu ve volbách, v případě odchodu členů ze strany, i v případě rozepří v personálních a věcných otázkách.³³

Německý stranický systém je přehledný. Z dlouholetého vládnutí tří stran se etablováním Zelených v 80. letech 20. století a ustavením nástupnické strany východoněmecké SED (po znovusjednocení Německa) vyvinul stabilní systém pěti parlamentních stran. Vedle lidových stran CDU/CSU a SPD zaznamenaly při volbách do Spolkového sněmu v roce 2009 i „malé“ strany dvoumístný procentuální výsledek. Strany unijní, které patří do skupiny evropských stran křesťanských demokratů, působí v celém Německu (s výjimkou Bavorska) jako Křesťanskodemokratická unie (CDU). Ve spolkové zemi Bavorsko se CDU vzdala vlastní působnosti a přenechává pole Křesťansko-sociální unii (CSU), která je s ní úzce spjata. Ve Spolkovém sněmu se poslanci obou stran trvale spojili do jednoho poslaneckého klubu.

Sociálnědemokratická strana Německa (SPD) je druhou velkou silou v německém systému politických stran. Patří do skupiny evropských stran sociálních demokratů a demokratických socialistů. CDU/CSU a SPD zastávají principiálně pozitivní stanovisko vůči sociálnímu státu. CDU/CSU integrují spíše vrstvy samostatně výdělečných lidí, živnostníků a podnikatelů. SPD má blízko k odborům.

Svobodná demokratická strana (FDP) patří do rodiny evropských liberálních stran. Jejím politickým krédem je co nejmenší zasahování státu do fungování trhu.

---

³² V roce 1952 byla Ústavním soudem zakázána extrémně pravicová Socialistická říšská strana (Sozialistische Reichspartei) a v roce 1956 pak i Komunistická strana Německa (Kommunistische Partei Deutschlands)

³³ HANCOCK, M. D. *West Germany: The Politics of Democratic Corporatism*. Chatham: Chatham House Publishers, 1989. ISBN 0-934540-30-6.

FDP se dostává podpory především ve vzdělanějších vrstvách a ve vrstvách s vyššími příjmy.

Strana Zelených patří k uskupení evropských zelených a ekologických stran. Jejich programovým cílem je kombinace tržního hospodářství a potřeby ochrany přírody a životního prostředí s kontrolou ze strany státu. I oni zastupují spíše dobře situované a nadprůměrně vzdělané voliče.

Nejmladší významnější politickou silou v Německu je Levicová strana (Die Linke). Mimořádně silně je zastoupena v pěti zemích, které přistoupily ke Spolku při znovusjednocení Německa. V současné době má Levicová strana své zastupitele i v parlamentech ostatních zemí. Jako strana, která se profiluje tématem sociální spravedlnosti, má největšího konkurenta především v SPD.³⁴

2.3 Komparace ústav a stranických systémů SRN a VB

V komparaci mají obě ústavy velmi málo společného. Ať již se jedná o konkrétní dokument ústavy, který v Německu existuje od roku 1949 a s několikaletými novelizacemi platí i dnes, nebo pokud bereme v potaz dlouhodobě evolující zvykovou nepsanou ústavu Velké Británie. Ta se skládá z mnoha dokumentů, prerogativů a zvyklostí.

Obě konstituce se značně liší i v původu moci. V Německu jasně platí svrchovanost občanů, zatímco v Británii prvotně vznikala svrchovanost parlamentu. Díky dlouhodobé tradici a historickému významu je britská ústava součástí kulturního dědictví, národní paměti a hrdosti. Německá ústava je oproti tomu hlavně legislativním dokumentem nejvyššího významu.

Markantním rozdílem obou ústav je i to, zda zavádějí instituci ústavního soudu, jako nejvyššího kontrolního orgánu. Jako ve většině středoevropských států vzniká i v Německu ústavní soud. Svou činnost zahájil 28. 9. 1951 a jeho sídlo je v Karlsruhe. Ihned po svém vzniku řešil vymezení pravomocí mezi Spolkem a

---

³⁴ Politický systém: Politické strany. *Fakta o Německu* [online]. 2011 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/cz/politicky-system/main-content-04/politicke-strany.html>

jednotlivými spolkovými zeměmi.³⁵ Ve Velké Británii instituce ústavního soudu zcela absentuje. Jeho roli přebírá do jisté míry soustava civilních soudů a dále pak parlament. Ten by měl být garantem ústavnosti.³⁶

Společným znakem je existence zemských vlád a parlamentů v Německu a díky devolučnímu procesu se můžeme setkat i v Británii se skotskými, severoirskými a welšskými národními parlamenty a vládami. To je zajímavé, protože Spojené království je unitárním státem, na rozdíl od Spolkové republiky Německo, která je federativní republikou. Rozdílný je i počet komor parlamentu. V obou zemích se jedná o parlamenty pro evropský kontinent netradiční. Zatímco ve Velké Británii existují dvě komory parlamentu, pouze Dolní komora (House of Commons) je volena, Horní komora (House of Lords) je obsazována dědičně i nedědičně nositeli titulu peer a biskupy anglikánské církve.³⁷ Německo má parlament pouze jednokomorový, takzvaný Spolkový sněm (Bundestag). Existuje i Spolková rada (Bundesrat), která sice do jisté míry supluje funkci horní komory a podílí se na zákonodárném procesu, ale je naplňována ze zemských vlád a zastupuje zemské zájmy.³⁸

Pokud tedy srovnáme Spojené království a Německo, můžeme najít mírnou podobnost v systému stran. Pro Británii velmi typický systém dvou stran, který se v dnešních dnech spíše přiklání k systému dvou a půl strany, zajišťuje zvolenému premiérovi velmi silnou podporu a pozici. V Německu sice hovoříme o vícestranickém systému, ale v praxi je dosti vysoký (nikoli většinový) podíl zastoupení dvou hlavních politických stran. Pro kancléře to tedy znamená, že jeho volba a podpora je výsledkem koncenzu a shody širšího spektra politických postojů.

Vzdáleně můžeme srovnávat i samotné správní členění obou států. Zatímco Spolková republika Německo se skládá ze šestnácti spolkových zemí, tato federativní struktura se silně odráží v politickém i stranickém systému Spolku. Spojené

---

³⁵ KIRCHHOF, F. Anlass des 60-jährigen Bestehens des Bundesverfassungsgerichts. *Bundesverfassungsgericht* [online]. Karlsruhe, (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <https://www.bundesverfassungsgericht.de/aktuell/60jahre-begrueessung-vizepraesident.html>

³⁶ GLAESSNER, G., W. REUTTER a Ch. JEFFERY. *Verfassungspolitik und Verfassungswandel: Deutschland und Grossbritannien im Vergleich*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2001. ISBN 35-311-3570-8.

³⁷ LUPTÁK, M. a L. PÁNA. *Politické systémy v zemích Evropy: Francouzská republika, Spojené království Velké Británie a Severního Irska*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 108 s. ISBN 978-80-86708-50-8. str. 69

³⁸ JEŘÁBEK, M. *Politické systémy v demokratických zemích Evropy: čítanka*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 1 CD-ROM. ISBN 978-80-86708-57-7. Str. 59

království se správně člení na Anglii, Severní Irsko, Skotsko a Wales díky devolučnímu procesu.

Německá Parlamentní rada, která v roce 1949 schválila Základní zákon, měla jako vzor pro spolkového kancléře obraz britského ministerského předsedy. Ten disponuje naprosto stejnými pravomocemi jako kancléř. Ve skutečnosti je však moc spolkového kancléře výrazně menší než moc britského premiéra. V parlamentním systému Velké Británie vládne vždy jen jedna politická strana, protože britský většinový volební systém zvýhodňuje nejsilnější stranu. Ve Spolkovém sněmu nemá obvykle žádná strana většinu. Pro volbu kancléře je tedy zpravidla nutná koalice.

3 ZPŮSOB VOLEB PŘEDSEDŮ VLÁD SRN A VB

3.1 Německý kancléř

Způsob zvolení německého kancléře je jasně kodifikován v německé ústavě – konkrétně Hlava VI. Článek 62 - 69. Tato volba může být až tříkolová. Kandidáta na post kancléře navrhuje spolkový prezident.

Volbě kancléře předchází detailní dohody stran, které spolu chtějí vládnout. Konkrétně jde o to, jak si strany rozdělí jednotlivá ministerstva, která ministerstva mají zůstat zachována a která budou případně nově zřízena. Silnější straně se v tomto vládním spojení přiznává právo nominovat spolkového kancléře. Dále se strany dohodnou na záměrech, kterými se chtějí v příštích letech zabývat prioritně. Výsledky těchto koaličních jednání jsou východiskem pro formulování koaliční smlouvy. Teprve po těchto krocích se volí spolkový kancléř. Na jednáních mezi vládními stranami se připravují rozhodnutí spolkové vlády a její činnost provázejí konzultace s vládními stranami.³⁹

Volba probíhá ve Spolkovém sněmu bez předchozí rozpravy, kde kandidát musí získat absolutní většinu hlasů, aby byl zvolen. V tom případě je jmenován prezidentem do funkce. Pokud se tak nestane, postupuje volba do druhého kola ve lhůtě čtrnácti dnů. Do druhého kola navrhuje kandidáta Spolkový sněm a následně také hlasuje. Opět se jedná o absolutně většinový volební systém. Existuje možnost i třetího kola volby, do které znovu přicházejí všichni kandidáti na návrh Spolkového sněmu. Pokud ovšem ani v tomto případě není zvolen nový kancléř, může spolkový prezident jmenovat kandidáta s relativní většinou nebo má právo rozpustit Spolkový sněm a vyhlásit nové volby.⁴⁰

Díky tomu, že volba probíhá na počátku nového funkčního období Sněmu, tedy po všeobecných volbách, mohou nepřímí voliči ovlivnit i to, kdo se stane

---

³⁹ *Tatsachen über Deutschland*. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4.

⁴⁰ Německo. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949, č. 2012.

kancléřem, jelikož obvykle se kandidátem stane vedoucí osoba vítězné strany. Ta již má jasný program a vize.⁴¹

3.2 *Britský premiér*

Britského premiéra jmenuje do funkce panovník. Pokud má jedna politická strana absolutní většinu v Dolní sněmovně, je zvykem, že je jmenován do funkce lídr této strany. Pokud ovšem nastane situace, kdy ani jedna strana nemá většinu,⁴² nebo pokud není jasná konkrétní osoba lídra strany, má panovník více volnosti ve výběru kandidáta.

Královna rovněž vyhlašuje všeobecné volby. Současný premiér ji může kdykoliv požádat o rozpuštění parlamentu. Po volbách královna jmenuje premiéra, což je jeden z jejích prerogativů. Jmenování je řízeno dle ústavních zvyklostí, hlavním požadavkem je najít takového kandidáta, který získá důvěru v Dolní sněmovně. To je zajištěno tím, že ideálním kandidátem je předseda strany, která vyhrála volby, protože ta má pak i většinu křesel ve sněmovně. Potenciální předseda vlády je pak pozván do Buckinghamského paláce a královna se ho ptá, zda je schopný zformovat vládu. Nejčastější odpovědí je pak souhlas.⁴³

3.3 *Komparace voleb*

Při volbě německého kancléře vybírají lidé ve volbách společně s osobou kancléře i jeho nabízený vládní program. Velmi podobná situace je i ve Velké Británii, kde je premiér nositelem vládního programu. Vítězní kandidáti v obou

---

⁴¹ KLOKOČKA, V. *Politická reprezentace a volby v demokratických systémech*. Praha: Aleko, 1991. ISBN 80-85341-11-5.

⁴² Hung parlament – popřípadě balanced parliament, případ, kdy ani jedna strana nemá potřebnou většinu pro vytvoření vlády. Pak je nutné utvořit koalici a projeví se systém dvou a půl strany jako v roce 2010

⁴³ Queen and Government. *The official website of The British Monarchy* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandPrimeMinister.aspx>

zemích si pak dle svého uvážení vybírají členy vlády tak, aby odpovídali jejich vlastnímu politickému přesvědčení.

Hlavním rozdílem tedy je, že německý kancléř je volen Spolkovým sněmem a již nepředstupuje (ani sám ani s vládou) před sněm se žádostí o důvěru. Ve chvíli, kdy je zvolen a jmenován prezidentem, sestaví si vládu a začne s výkonem funkce. Ve Velké Británii je premiér jmenován panovníkem bez předchozí volby tak, aby byl schopný složit fungující vládu, a pak předstupuje před Dolní sněmovnu se žádostí o důvěru.

Funkci německého kancléře může ukončit smrt, jeho neschopnost vykonávat úřad, odvolání skrze instrument konstruktivního vyjádření nedůvěry, jeho odstoupení, nebo první zasedání nového Spolkového sněmu. V obou naposled zmiňovaných případech vede kancléř úřad až do předání funkce jeho nástupci.⁴⁴

Konstruktivní vyjádření nedůvěry je mechanismus, který má zabránit nestabilitě a napomáhat kontinuitě ve vládě. Pokud má být kancléř odvolán, nehlasuje se o jeho odvolání, nýbrž je rovnou volen jeho nástupce.⁴⁵ Odvolaný kancléř je také povinen zůstat v úřadě až do chvíle, kdy si jej jeho nástupce převezme. To zaručuje návaznost.⁴⁶

V historii bylo toto odvolání kancléře použito dvakrát, a pouze v roce 1982 se podařilo. Tehdejšímu kancléři Helmutu Schmidtovi (SPD) byla vyslovena nedůvěra, a díky tomu byl do funkce zvolen Helmu Kohl (CDU).⁴⁷

„Co se týče neúspěšného pokusu, lze uvést události z roku 1972. Tehdy byla u moci vláda SPD Willyho Brandta a FDP. Někteří poslanci vládní koalice (zvláště FDP ale i SDP) se přidali na stranu opozice kvůli vstřícné politice Brandtovy vlády vůči NDR, Polsku a SSSR. Brandtova vláda tedy přišla o většinu, a proto se opoziční CDU, vedená Rainerem Barzelem, pokusila vyslovit vládě v dubnu roku 1972 nedůvěru. V tajném hlasování zvedlo ruku pro návrh na KVN překvapivě pouze 247 poslanců, což bylo o dva méně, než by bývala opozice potřebovala. Vláda tak toto hlasování přežila, ale nebyla příliš akceschopná, a proto se Willy Brandt rozhodl v září požádat Spolkový sněm o důvěru tak, aby byla otevřena cesta k předčasným volbám. Brandtově vládě důvěra vyslovena nebyla a v listopadu se uskutečnily parlamentní volby, po kterých byla opět ustavena Brandtova koalice SDP a FDP.“⁴⁸ Navíc existuje do značné míry podložené přesvědčení, že výsledek ovlivnily úplatky pro některé poslance CDU a CSU od tajné

---

⁴⁴ Německo. Grundgesetz. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949. Dostupné z: <http://www.juris.de/purl/gesetze/GG> čl. 69 odst. 3

⁴⁵ Německo. Grundgesetz. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949. Dostupné z: <http://www.juris.de/purl/gesetze/GGt> čl. 67

⁴⁶ Německo. Grundgesetz. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949. Dostupné z: <http://www.juris.de/purl/gesetze/GGt> čl. 69

⁴⁷ *Tatsachen über Deutschland*. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4. Str.:64

⁴⁸ BRUNCLÍK, M. *Konstruktivní vyslovení nedůvěry jako nástroj k posílení pozice vlády vůči parlamentu* [online]. Mezinárodní politologický ústav Fakulty sociálních studií MU, 2012, XIV., č. 4 [cit. 2013-04-05]. ISSN 1212-7817. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=548> str 511

služby NDR Stazi. Měla zájem na tom, aby u moci zůstala vláda SPD, kvůli její vstřícné politice vůči NDR.⁴⁹

Kancléř může také kdykoliv vyvolat hlasování o důvěře ve Spolkovém sněmu, aby si ověřil, zda má stále podporu vládnoucí strany či koalice. Pokud v hlasování neuspěje, a části vládnoucí většiny se od kancléře odvrátí, leží na Spolkovém prezidentovi rozhodnutí, zda má rozpustit Spolkový sněm a vyhlásit nové volby. Prezident také může vyzvat strany zastoupené v parlamentu, aby se pokusily o utvoření nové vlády. Ovšem tato prohra při hlasování se ve skutečnosti v historii ještě neuskutečnila. Existují ale tři příklady takovéto dohodnuté prohry v hlasování o důvěře. Poslanci vládnoucích stran nebo ministři se zdrželi hlasování za účelem pádu vlády. To se stalo v letech 1972, 1982 a 2005. Tato cesta byla zvolena, aby mohly být uskutečněny předčasné volby do Spolkového sněmu, protože ústava jiné možnosti nedovoluje. Ani tato cesta však není nesporná a je k ní zapotřebí souhlas Spolkového prezidenta.⁵⁰

Britský premiér končí ve funkci jmenováním svého nástupce, buď po řádných volbách, kdy už není schopen sestavit vládu, a panovníkem je jmenován lídr vítězné strany, nebo ve chvíli, kdy nemá důvěru v Dolní sněmovně a sám z funkce odstoupí. Dalšími důvody pro ukončení funkce je smrt nebo neschopnost vykonávat úřad. Příkladem rezignace bylo odstoupení premiéra Gordona Browna v roce 2010 po třech letech ve funkci. Úřad až do zvolení jeho nástupce vedla vicepremiérka (deputy Prime minister) Harriet Harmanová. Jeho rezignace následovala neúspěšnou volbu, ve které ani jedna strana nezískala absolutní většinu. Labouristé nebyli schopni sestavit vládu, protože nejvíc hlasů získali Konzervativci a ti se spojili v koalici s Liberálními demokraty.⁵¹ Jeho nástupcem se stal tedy David Cameron, který je ve funkci dodnes.

---

⁴⁹ Misstrauensvotum gegen Brandt: Stasi-Karten lüften das letzte Geheimnis. *Spiegel* [online]. 22.12.2005 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/misstrauensvotum-gegen-brandt-stasi-karten-lueften-das-letzte-geheimnis-a-392036.html>

⁵⁰ *Tatsachen über Deutschland*. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4. Str.: 65

⁵¹ Gordon Brown resigns as UK prime minister. *BBC* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8675913.stm>

4 VÝKON FUNKCE PŘEDSEDY VLÁDY SRN A VB

4.1 *Pravomoci německého kancléře*

Německý kancléř je hlavním představitelem výkonné moci ve státě. Je jediným voleným členem spolkové vlády. Ústava mu uděluje právo navrhnout ministry, určovat jejich počet a přidělit jim oblast kompetencí. Ministři jsou jmenováni a zbavováni funkce spolkovým prezidentem na návrh kancléře.

Kancléř určuje směrnice a směr politiky a nese za ně odpovědnost. V rámci těchto linií řídí každý ministr svůj resort sám a na svou vlastní odpovědnost.⁵² Můžeme to tedy nazývat resortním principem.

Spolková vláda je postavena na třech základních principech. Resortní princip znamená, že každý z ministrů je odpovědný za svůj resort. Má sice danou linii, ale rozhodnutí a odpovědnost je jen na něm. Dalším z principů je kolegiální princip. To v praxi znamená, že vláda vystupuje jako jeden celek, jako kolektivní orgán. Pokud ve funkci končí kancléř, který ministry navrhnul, končí vláda jako celek. Posledním a velmi typickým principem je kancléřský princip. Kancléř je volen Spolkovým sněmem na návrh spolkového prezidenta a k jeho odvolání je zapotřebí konstruktivního vyjádření nedůvěry. Kancléř má jako hlavní představitel výkonné moci v zemi vydávat rámcové směrnice pro řízení jednotlivých ministerstev.

Spolkový sněm může kdykoliv požadovat přítomnost kancléře nebo ministra, a naopak kancléř nebo členové vlády mají právo být přítomni každému zasedání sněmu. Mají dokonce i právo promlouvat. To samé platí i pro Spolkovou radu.

Provázanost kancléře a jeho ministrů díky tomu, že pouze kancléř je volen (ministři jsou na jeho návrh jmenováni), konstruktivní vyjádření nedůvěry, které má zabránit opakování parlamentního vakua z období Výmarské republiky, a slabé postavení spolkového prezidenta jsou prvky racionalizovaného parlamentarismu. Ten je typický právě pro Spolkovou republiku Německo a byl reakcí na Druhou světovou válku.

---

⁵² Německo. Grundgesetz. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949. Dostupné z: <http://www.juris.de/purl/gesetze/GG> čl. 65

Podle článku 64 Základního zákona navrhuje kancléř spolkovému prezidentovi kandidáty na posty spolkových ministrů. Ten je jmenuje bez možnosti ověřovat jejich politické smýšlení. Jediné, co může přezkoumat je, zda jsou navrhovaní Němci. Spolkový sněm nemá v tomto žádnou pravomoc. Také při propouštění ministrů nemá právo zasahovat ani sněm ani prezident, vše leží na kancléři, a je posléze provedeno prezidentem. Samotný požadavek sněmu na odvolání ministra je právně nezávazný, ale pokud většina je ve sněmu pro jeho odvolání, často pak ze své vůle odstoupí. Vládu (ministry společně s kancléřem) jako celek může sněm rozpustit pouze formou konstruktivního vyjádření nedůvěry. Kancléř má tedy neomezenou personální suverenitu nad kabinetem, což velmi přispívá k jeho silnému postavení. Spolkový kancléř Schröder v roce 2002 nechal odvolat ministra obrany Rudolfa Scharpinga proti jeho vůli. V tomto pokračovala i nynější kancléřka Angela Merkelová, když 16. 5. 2012 nechala odvolat spolkového ministra životního prostředí Norberta Röttgena i proti jeho vůli.⁵³

Personální svrchovanost kancléře nad jeho ministry je přece jen (i když ne právně) omezena. Musí vždy brát v potaz koaliční smlouvu a vnitrostranické proporce. Obzvlášť to platí při odvolávání ministrů z řad koaličních partnerů. Ty je možné odvolat jen na základě shody koalice. Pokud by se toho kancléř nedržel, neměla by vládní koalice dlouhou budoucnost⁵⁴. Kancléř si sám určuje svého zástupce, neoficiálně vice-kancléře. Obvykle se jedná o nejdůležitějšího politika z menší koaliční strany, ale může se jednat i o osobnost ze stejné strany jako je kancléř (viz Ludwig Erhard 1957 – 1963).⁵⁵ Zástupce je ovšem pouze funkce, ne úřad. Například zastupuje kancléře, který je na zahraniční cestě, a vede místo něj zasedání kabinetu.

V případě válečného stavu již podle ústavy z roku 1956 přechází právo velet ozbrojeným silám z ministra obrany na spolkového kancléře. Tento takzvaný „lex Churchill“ je zakomponován v ústavě v článku 115b a má zaručit, že v době výjimečné krize je kancléř silnou postavou, na kterou přechází veškerá rozhodovací pravomoc. V tomto období se automaticky prodlužuje i funkční období Spolkového

---

⁵³ *Tatsachen über Deutschland*. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4. Str. 62

⁵⁴ nejedná se o právně vynutitelnou či závaznou podmínku, ale o politicky vysoce důležitou smlouvu

⁵⁵ *Tatsachen über Deutschland*. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4. Str: 63

sněmu a funkční období kancléře taktéž.⁵⁶ Pokud má ale v tomto období být kancléř odvolán, musí se postupovat na základě konstruktivního vyjádření nedůvěry.⁵⁷

To znamená zásadní rozdíl od systému Velké Británie, kde hlavou armády je výhradně panovník. Ten se může rozhodovat na základě porady s premiérem, ale poslední slovo má vždy král, resp. královna.

Složkami exekutivy v Německu jsou spolkový prezident, spolkový kancléř a spolková vláda.

Spolkový prezident má v praxi velmi omezený vliv. Má povinnost kontrasignace všech úředních či politických prohlášení. Spolu s ním je musí podepsat kancléř nebo příslušný ministr. Dále prezident jmenuje spolkové kancléře a ministry.

Spolková vláda v čele s kancléřem je hlavním původcem výkonné moci. Je postavena na třech základních principech. Díky kolegiálnímu principu jsou ministři naprosto závislí na kancléři. Stojí a padají s ním. Pokud kancléř odstoupí, musejí též opustit svou funkci.

4.2 Právomoci britského premiéra

Ministerský předseda je hlavou vlády Spojeného Království a je hlavně zodpovědný za politiku a rozhodování vlády.⁵⁸ Oficiální poučení o roli premiéra je velmi limitované. Je nastíněná v Kabinetním manuálu (Cabinet Manual)⁵⁹ jako hlava vlády, hlavní poradce Její Výsosti a hlava Kabinetu.

Díky neexistenci psané ústavy nejsou ani další pravomoci britského premiéra písemně pevně dány. Jeho úloha není popsána v žádném ústavním textu a tak jde zejména o zvyky. Funkce premiéra procházela postupným vývojem od 18. století a původně byla její legitimita dána panovníkem. Ale díky reformě roku 1832 se premiér dostává do funkce z vůle voličů jako předseda nejsilnější politické strany.

---

⁵⁶ Německo. Grundgesetz. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949. Dostupné z: http://www.juris.de/purl/gesetze/GG_115_h_115

⁵⁷ Německo. Grundgesetz. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949. Dostupné z: http://www.juris.de/purl/gesetze/GG_67_115

⁵⁸ *Number10.gov.uk : The official site of the Prime Minister's Office* [online]. 2012 [cit. 2012-12-11]. Role of the Prime Minister. Dostupné z WWW: <<http://www.number10.gov.uk/meet-the-pm/role-of-the-pm>>.

⁵⁹ Cabinet Manual = oficiální dokument britské vlády udávající základní vztahy a souvislosti mezi exekutivou.

Mnohé z těchto pravomocí jsou ve formě *prerogativ*⁶⁰.

Práva a povinnosti ministerského předsedy: vedení vlády doma a reprezentace v zahraničí, také kontroluje široké politické agendy a směřování vlády, rozhoduje o počtu a náplni práce jednotlivých ministerských resortů, sestavuje vládu, vytváří a rozpouští vládní výbory a jmenuje jejich členy. Dále také předsedá Kabinetu a jeho některým důležitým výborům, kontroluje jejich agendu, vede diskuze, vyvolává řečníky, shrnuje diskuze a kontroluje zápisy.

Mezi další povinnosti patří kontrola bezpečnostních služeb, řízení vztahů mezi Kabinetem a parlamentem, médii, ostatními zeměmi a mezinárodními organizacemi včetně EU, rozhodování, které informace z vlády budou publikovány a kdy, zodpovídání otázek v Dolní sněmovně, jmenování velvyslanců a vyšších státních úředníků, doporučení jmenování do vyšších funkcí v anglikánské církvi, justici, doporučení na Honours list, jmenování do šlechtického stavu

Mimo jiné mu také náleží rozpouštění parlamentu a vyhlášení voleb, vedení země při neobvyklých krizových situacích, vedení vlastní politické strany^{61 62}

Premiér jmenuje členy svého kabinetu, koordinuje jejich práci a práci jejich ministerstev, zúčastňuje se ceremoniálů a je „obličejem“ vlády Velké Británie jak v domácí politice, tak i navenek. Důležitý je dobrý obraz v médiích: „*Jak se ministerský předseda prezentuje, je jedna věc, ale určité osobní kvality mít musí: rozhodnost, odvahu, schopnosti jasného úsudku, intelektuální zázemí, schopnost nést zodpovědnost a unést kritiku. Charisma samozřejmě neuškodí.*“⁶³

Každou středu v poledne začíná tradiční půlhodina, kdy premiér odpovídá na otázky tisku. Záznamy a transkripty jsou pak k nalezení na oficiálních stránkách ministerského předsedy. Stejně tak se premiéra dotazují stínoví ministři a lídr opozice. V otázkách se nejčastěji projeví směr kritiky a chvály, ale hlavním

---

⁶⁰ Prerogativ = výsada, výhradní právo, přednost

⁶¹ ROVNÁ, L. *Kdo vládne Británii?*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-864-2927-X. Str. 85

⁶² The Cabinet Manual. In: London: Crown copyright, 2011. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60641/cabinet-manual.pdf str. 21 - 24

⁶³ ROVNÁ, L. *Kdo vládne Británii?*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-864-2927-X. Str. 87

kontextem je soupeření premiéra a lídra opozice. Výsledky těchto diskuzí pak následující den analyzují noviny.⁶⁴

Dále je jeho povinností informovat panovníka o rozhodnutích vlády. To se děje pravidelně jedenkrát týdně. Konzultuje s ním politiku. Panovník s premiérem probírá závažné otázky spojené s královskou rodinou. Například sňatky nebo zahraniční pozvání.

V historii lze najít různé styly vykonávání funkce a odlišné přístupy k vládě.

Kabinetní vláda: Kabinet představuje v britském politickém systému kolektivní exekutivu a vyvažuje postavení premiéra (styl Johna Majora).

Premiérská vláda: role předsedy vlády v Británii natolik posílila, že připomíná roli amerického prezidenta (prezidentská forma vlády) (styl M.Thatcherové).⁶⁵

Na typu vlády, který převládá, se nepodílí jen premiér ale i další instituce a jednotlivci: premiér, členové a poradci kanceláře premiéra a členové kuchyňského kabinetu⁶⁶, klíčoví ministři kabinetu, kabinetní výbory, kabinet a vysocí úředníci kanceláře kabinetu, nejvyšší úředníci z ministerstev, především resortu financí, ministerstva zahraničí, vnitra a Lorda kancléře⁶⁷

Do výkonné moci ve Velké Británii řadíme panovníka, předsedu vlády, kabinet, vládu a státní správu.

Panovník je zároveň hlavou výkonné moci, právního řádu a součástí legislativy, velitelem ozbrojených sil království a hlavou anglikánské církve. V dnešní době je panovníkova politická role spíše reprezentativní. Její reálnou a nejdůležitější pravomocí je jmenování premiéra, ale ani to se neobejde bez určitého omezení.

Kabinet se skládá z nejvýznamnějších členů vlády a ministrů, kteří jsou vázáni mlčenlivostí o činnosti kabinetu. Jeho velikost závisí na rozhodnutí premiéra, obvykle zde bývá 20 ministrů. Většina členů je vybírána z obou komor parlamentu,

---

⁶⁴ ROGERS, R. a R. WALTERS. *How Parliament works*. 6. vyd. Harlow, England: Pearson/Longman, 2006. ISBN 978-140-5832-557. Str. 328 - 330

⁶⁵ THATCHEROVÁ, M. *Umění vládnout: strategie pro svět v pohybu*. Praha: Prostor, 2003. ISBN 80-7260-089-3.

⁶⁶ Kitchen Kabinet: Kuchyňský kabinet složený pouze z klíčových ministrů či osob patřících k úzkému kruhu

⁶⁷ ROVNÁ, L. *Kdo vládne Británii?*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-864-2927-X. str: 98

musejí podporovat společné závěry z kabinetních jednání. Panovník není na zasedání kabinetu přítomen, avšak je vždy informován premiérem. Kabinet má kolektivní odpovědnost. To je princip, na jehož základě musí rozhodnutí vlády respektovat všichni její členové, musí ho veřejně podpořit, a tím potvrdit jednotu kabinetu, nebo odstoupit. Jeho existence není právně zakotvena v systému, ale jeho fungování vychází ze zvyklostí. Díky tomu, že je skládán výlučně ze členů nejsilnější strany, dosahuje velké soudržnosti a jednoty.⁶⁸

Vláda je složena z ministrů, kterých je v současné době kolem sta. Členy vlády navrhuje premiér, jmenování jsou panovníkem. Většina z nich jsou členy nejsilnější strany v Dolní komoře parlamentu, ale vždy je mezi nimi i několik zástupců ze Sněmovny lordů.

Předseda vlády v obou zemích má velké pravomoci a velké pole působnosti. V obou zkoumaných zemích se jedná o hybnou sílu exekutivy, i když formální hlavou státu je prezident, potažmo panovník. Oba mají ale jen velmi omezené pravomoci s tím rozdílem, že britský monarcha je velmi oblíben ve společnosti a je symbolem národní hrdosti a kulturního dědictví.

Zásadním rozdílem v systému Německa a Velké Británie je rozdělení exekutivy a legislativy. V Německu je moc výkonná v čele s kancléřem striktně oddělena od moci zákonodárné, představované Spolkovou radou a Spolkovým sněmem. Nejedná se však o dvě komory parlamentu, nýbrž o dvě samostatné instituce s funkcí doplňující bikameralismus. Vláda a kancléř jsou plně odpovědní Spolkovému sněmu.⁶⁹ Britský model, často označovaný jako tzv. westminsterský, s sebou přináší odmítnutí některých mechanismů brzd a protivah, jako například splývání legislativy a exekutivy.

---

⁶⁸ LUPTÁK, M. a L. PÁNA. *Politické systémy v zemích Evropy: Francouzská republika, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 108 s. ISBN 978-80-86708-50-8. Str.:66

⁶⁹ *Tatsachen über Deutschland*. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4. str. 58

5 OSOBNOSTI VE FUNKCI PŘEDSEDŮ VLÁD SRN A VB

5.1 *Osobnosti ve funkci Spolkového kancléře*

Prvním německým kancléřem po přijetí ústavy se stal 15. září 1949 Konrad Adenauer (CDU). Setrval ve funkci 14 let až do 16. října 1963. Jeho nástupcem byl Ludwig Erhard (CDU), kterého po třech letech vystřídal další stranický kolega Kurt Georg Kiesinger (CDU). V roce 1969 se do funkce dostal Willy Brandt (SPD), a po pěti letech byl nahrazen Helmutem Schmidtem, taktéž z SPD. V roce 1982 nastala opět stranická změna zvolením Helmuta Kohla (CDU) při úspěšném konstruktivním vyslovení nedůvěry jeho předchůdci. Ve funkci se pak udržel dlouhých 16 let až do roku 1998. Další kancléř znamenal opět stranickou změnu, Gerhard Schröder (SPD) byl ve funkci až do 22. listopadu 2005, kdy byla kancléřkou⁷⁰ zvolena Angela Merkelová (CDU), která spojila velkou koalici CDU / CSU – SPD a svůj post zastává až do současnosti.⁷¹

5.2 *Osobnosti ve funkci premiéra VB*

Za prvního premiéra ve Velké Británii je považován Robert Walpole (Whig), který byl ve funkci mezi lety 1730-1742. Následuje dlouhý výčet osobností střídajících se Whigů a Toryů až do roku 1841, kdy se objevuje první premiér ze strany Konzervativců Sir Robert Peel. Dále se ve funkci střídají Konzervativci a Whigové a první liberál se objevuje v letech 1868 – 1874 William Ewart Gladstone. V druhé polovině 19. století se v čele vlády střídají Konzervativci a Liberálové. Změna přichází v roce 1924, kdy se objevuje první premiér strany Labouristů J. Ramsay MacDonald a celé 20. století se nese v duchu soutěže mezi Labouristy a Konzervativci. Za Konzervativce byli například Margaret Thatcherová, Johna Major,

---

⁷⁰ Podle německého výkladového slovníku DUDEN, bylo slovo Bundeskanzlerin (spolková kancléřka) vyhlášeno slovem roku 2005. Zdroj: <http://www.duden.de/hilfe/wussten-sie-schon>

⁷¹ Příloha: 1: Seznam Spolkových kancléřů v SRN

či současný premiér David Cameron. Z řad Labouristů jmenujme Jamese Callaghana, Tonyho Blaira či Gordona Browna.⁷²

Na první pohled je tedy evidentním rozdílem kontinuita a tradice funkce. Zatímco Velká Británie datuje svého prvního premiéra od roku 1730, Německo až od roku 1949 společně s etablováním nové ústavy. Funkce kancléře na území dnešního Německa není tak mladou institucí. Předcházela jí od roku 1871 post Říšského kancléře zastupovaný Otto von Bismarckem. Dalším nechvalně známým Říšským kancléřem byl i Adolf Hitler (NSDAP) či jeho nástupce Joseph Goebbels (NSDAP).

V novodobých dějinách Německa můžeme pozorovat střídání dvou stran ve funkci kancléře, a to CDU a SPD. To je velmi podobné střídání Labouristů a Konzervativců u moci ve Velké Británii. Zde je ale potřeba poukázat na stranický systém. Zatímco v Británii se jedná o systém dvou stran⁷³, v Německu hovoříme o umírněném bipolárním multipartismu.⁷⁴

Oba státy mají společné to, že ve výčtu osobností ve funkci předsedy vlády se objevuje silná žena. Margaret Thatcherová i Angela Merkelová jsou velkými osobnostmi v politické sféře obou zemí i v mezinárodním srovnání.

---

⁷² Příloha: 2: Seznam premiérů ve VB

⁷³ Výjimku tvoří současná koaliční vláda od roku 2010, kdy David Cameron sestavil koaliční vládu Konzervativců a Liberálních demokratů. Tím se projevil systém dvou a půl strany.

⁷⁴ SARTORI, G., J. OGROCKÁ. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 80-741-9048-X.

ZÁVĚR

Práce se zabývá postavením, vlivem a pravomocemi dvou hlav exekutivy v západoevropských zemích. Premiér Velké Británie a Severního Irska a Spolkový kancléř Spolkové republiky Německo jsou politické špičky v národním i mezinárodním měřítku. Jejich pravomoci byly posíleny na úkor oficiální hlavy státu: královny ve Velké Británii a Spolkového prezidenta v SRN. Zásadní rozdíl je ovšem ve vývoji funkce. V britském systému se pozice premiéra postupně vyvíjela a v průběhu staletí se formovala až do současné podoby, kdy je součástí zvykového práva a flexibilní nepsané ústavy. V Německu byla situace naprosto odlišná. Funkce kancléře má sice jistou historickou kontinuitu v podobě Říšských kancléřů, ale až poválečná ústava z roku 1949 ustanovila Spolkovou republiku Německo, jak ji známe dnes. Společně s tím zavedla instituci Spolkového ústavního soudu jako nejvyšší instituce chránící ústavnost, a v neposlední řadě zavedla a kodifikovala funkci Spolkového kancléře. Německá ústava je tedy oproti britské poněkud rigidní, protože prosazování ústavních změn je komplikovanější.

Nelze však jednoznačně určit, zda je pro stát výhodnější psaná či nepsaná ústava. Pro nepsanou formu ústavy hovoří již zmíněná flexibilita. Ovšem je potřeba vzít v potaz velmi vysokou úroveň britské politické kultury a dlouhou tradici demokracie. Ústava je zde nejen legislativním dokumentem, ale rovněž důležitým symbolem historie, národního dědictví a hrdosti, stejně jako královna a královská rodina. Německá kodifikovaná ústava má jednoznačnou výhodu v jasnosti, přehlednosti a výkladu ústavního práva. Pokud se nějaké nejasnosti objeví, řeší je Ústavní soud. Psaná ústava rovněž znamená jistou výhodu při implementaci práva Evropské unie. Oba analyzované státy jsou členy Evropské unie.⁷⁵

Z provedené komparace se ukázal jako zásadní rozdíl způsob volby předsedy vlády. Zatímco oba potencionální kandidáti mohou být nepřímo vybráni voliči (zpravidla jde o lídra vítězné strany ve volbách) a rovněž tak vládní program, který daná strana prosazuje. Oficiální volba probíhá v obou zemích odlišně. V Británii je premiér jmenován panovníkem bez předchozí volby parlamentem, a to tak, aby byl

---

⁷⁵ Německo (tehdy Západní Německo) je zakládajícím členem Evropského společenství uhlí a oceli (1952) a Velká Británie přistupuje v první vlně rozšíření v roce 1973.

schopen sestavit funkční vládu. Jedná se vždy o předsedu vítězné strany. Díky bipartistickému systému má zaručenou nadpoloviční podporu, protože opozice nemá dostatek hlasů, aby při následném vyslovování důvěry hlasovala proti.⁷⁶ Premiér je jmenován a pak předstoupí před Dolní sněmovnu s žádostí o důvěru. V Německu je systém opačný. Kancléř je volen Spolkovým sněmem, kde musí získat nadpoloviční většinu a pak je jmenován prezidentem. O důvěru znovu již sněm nežadá.

Velmi zásadní rozdíl těchto dvou funkcí spatřuji v racionalizaci německého parlamentarismu, především v institutu konstruktivního vyjádření nedůvěry. Tento nástroj stabilizace vlád a exekutivy je pro Německo typický a byl zde vyvinut jako reakce na vysoce nestabilní vlády z období Výmarské Republiky. Na základě toho může být německý kancléř odvolán pouze za předpokladu, že bude zvolen jeho nástupce. V historii se objevily pouze dva pokusy o vyslovení nedůvěry, a jen jeden pokus byl úspěšný, ale sama existence tohoto nástroje velmi nahrává silné pozici německého kancléře.

Shodnými znaky těchto dvou úřadů shledávám principy odpovědnosti předsedy vlády k vládě. Kancléř i britský premiér si sami sestavují vládu, oba určují resortům linie a směrnice, ale každý ministr řídí svoje ministerstvo dle vlastního uvážení a na vlastní odpovědnost. Vláda v obou zemích má legitimitu danou svým předsedou, padne - li předseda vlády, končí vláda jako celek. Oba předsedové vlád mají personální odpovědnost za ministry a mohou jednotlivé ministry odvolat. Rovněž v obou zemích platí kolegiální princip, kdy je vláda odpovědná jako celek.

V obou systémech na pozici předsedy vlády panuje konkurenční boj dvou největších stran. V Německu jsou osoby kancléře ze stran SPD a CDU/CSU, v Británii se střídají u moci Labouristé s Konzervativci. Rozdílem je počet britských předsedů vlád, díky historické kontinuitě se jich vystřídalo v dlouhém období na šest desítek, zatímco německých kancléřů bylo včetně současné kancléřky osm. Společným znakem obou zemí je velmi významná osobnost ženy na postu předsedkyně vlády. V Británii Margaret Thatcherová a v Německu Angela Merkelová.

---

⁷⁶ Zajímavý paradox nastal v roce 2010, kdy byla Davidem Cameronem utvořena koaliční vláda. Stalo se tak poprvé po šedesáti letech, že ani jedna z velkých stran neměla potřebnou většinu. Bude velmi zajímavé sledovat vývoj několika příštích voleb, zda se jednalo pouze o výjimku, nebo jestli je v Británii trvale nastolen systém dvou a půl strany, a koaliční vlády budou převládat.

Jsem přesvědčená, že německý kancléř a britský premiér jsou nejsilnějšími předsedy vlády v Evropě. Nejen díky svým pravomocím, racionální a iracionální autoritě a vlivu, ale i díky velmi silné ekonomické pozici Německa a Británie v rámci Evropské unie, kde jsou hnacím motorem ekonomiky a hospodářství.

Na základě výzkumu a komparace se potvrdila úvodní teze, že ač oba předsedové vlád disponují velmi rozsáhlými pravomocemi, britský premiér je díky stranickému systému dvou stran a prolínání moci výkonné a zákonodárné schopný snáze prosazovat svůj vládní program. Jeho německý protějšek je totiž vždy odpovědný nejen své straně, ale i celé vládní koalici, a musí hledat kompromisní řešení.

Domnívám se, že kdybychom se měli z příkladů analyzovaných předsedů vlád poučit, pro český politický systém by bylo jistě přínosem zavedení konstruktivního vota nedůvěry. To by i v českém prostředí mohlo přispět ke stabilizaci vlád, i když nelze očekávat, že by zlepšilo akceschopnost a rozhodování české vlády jako celku.

Při psaní ústavy v Německu v roce 1949 měli její tvůrci za vzor pro Spolkového kancléře britského premiéra. Inspirovali se jeho pravomocemi, které byly osvědčené a prověřené díky dlouhé evoluci a implementovali je do německého ústavního práva. Bylo však nutné reagovat na odlišnou historickou zkušenost a funkci kancléře tedy přizpůsobit systému a „ušít přímo na míru“. Stvořili tedy konstruktivní votum nedůvěry a projevil se i odlišný stranický systém a vyspělá politická kultura jiného charakteru. Výsledkem je unikátní funkce Spolkového kancléře, který má v systému mírně znevýhodněné postavení proti britskému premiérovi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie:

BALÍK, S. a V. HAVLÍK. *Koaliční vládnutí ve střední Evropě (1990-2010)*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 80-210-5537-5.

BERG-SCHLOSSER, D. a T. STAMMEN. *Úvod do politické vědy*. Praha: ISE, 2000. ISBN 80-86130-09-06.

CABADA, L. a M. KUBÁT. *Úvod do studia politické vědy*. 2. rozš. a dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-864-3263-7.

CLARKE, H. D. a M. CZUDNOWSKI. *Political elites in Anglo-American democracies: changes in stable regimes*. DeKalb: Northern Illinois University Press, 1987. ISBN 0-87580-126-9.

DOČEKALOVÁ, P. a K. ŠVEC. *Úvod do politologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 80-247-2940-7.

GLAESSNER, G., W. REUTTER a Ch. JEFFERY. *Verfassungspolitik und Verfassungswandel: Deutschland und Grossbritannien im Vergleich*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2001. ISBN 35-311-3570-8.

HANCOCK, M. D. *West Germany: The Politics of Democratic Corporatism*. Chatham: Chatham House Publishers, 1989. ISBN 0-934540-30-6.

HITCHENS, P. *The Cameron delusion*. London: Continuum, 2010. ISBN 978-1441135056.

JEŘÁBEK, M. *Politické systémy v demokratických zemích Evropy: čítanka*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 1 CD-ROM. ISBN 978-80-86708-57-7.

JEŘÁBEK, M. *Srovnání politických systémů Německa a Rakouska: Institucionální a systémové ukotvení*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2010. ISBN 8087094158.

KLOKOČKA, V. *Politická reprezentace a volby v demokratických systémech*. Praha: Aleko, 1991. ISBN 80-85341-11-5.

KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde, 1996. ISBN 80-720-1010-7.

KLOKOČKA, V. a E. WAGNEROVÁ. *Ústavy států Evropské unie: ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie*. Praha: Linde, 1997. ISBN 80-720-1056-5.

LISA, A. a V. PROROK. *Politologie*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 8073801418.

LUPTÁK, M. a L. PÁNA. *Politické systémy v zemích Evropy: Francouzská republika, Spojené království Velké Británie a Severního Irsko*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 108 s. ISBN 978-80-86708-50-8.

ROGERS, R. a R. WALTERS. *How Parliament works*. 6. vyd. Harlow, England: Pearson/Longman, 2006. ISBN 978-140-5832-557.

ROVNÁ, L. *Kdo vládne Británii?*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. ISBN 80-864-2927-X.

ŘÍCHOVÁ, B. *Komparace politických systémů. Západoevropské politické systémy*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1516-8.

ŘÍCHOVÁ, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-461-3.

SARTORI, G., J. OGROCKÁ. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 80-741-9048-X.

Tatsachen über Deutschland. Frankfurt/Main: Societäts-Verlag, 2005. ISBN 3-7973-0972-4.

THATCHEROVÁ, M. *Umění vládnout: strategie pro svět v pohybu*. Praha: Prostor, 2003. ISBN 80-7260-089-3.

Internetové zdroje:

BRUNCLÍK, M. *Konstruktivní vyslovení nedůvěry jako nástroj k posílení pozice vlády vůči parlamentu* [online]. Mezinárodní politologický ústav Fakulty sociálních studií MU, 2012, XIV., č. 4 [cit. 2013-04-05]. ISSN 1212-7817. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=548>

Bundeskanzler seit 1949. *Die Bundeskanzlerin* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: http://www.bundeskanzlerin.de/Webs/BKin/DE/Kanzleramt/Zeitstrahl/zeitstrahl_kanzler_node.html

Gordon Brown resigns as UK prime minister. *BBC* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8675913.stm>

KIRCHHOF, F. Anlass des 60-jährigen Bestehens des Bundesverfassungsgerichts. *Bundesverfassungsgericht* [online]. Karlsruhe, (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <https://www.bundesverfassungsgericht.de/aktuell/60jahre-begrueßung-vizepraesident.html>

Misstrauensvotum gegen Brandt: Stasi-Karten lüften das letzte Geheimnis. *Spiegel* [online]. 22.12.2005 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/misstrauensvotum-gegen-brandt-stasi-karten-lueften-das-letzte-geheimnis-a-392036.html>

Nejvyšší HDP na hlavu v EU má Lucembursko, ČR patří 19. příčka. FUK, eurozpravy.cz, mediafax. *EuroZprávy.cz* [online]. 21.6.2011 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/svet/29575-nejvyssi-hdp-na-hlavu-v-eu-ma-lucembursko-cr-patri-19-pricka/>

Německo. Grundgesetz. In: *Bundesgesetzblatt Teil III*. 1949. Dostupné z: <http://www.juris.de/purl/gesetze/GG>

Politický systém: Politické strany. *Fakta o Německu* [online]. 2011 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/cz/politicky-system/main-content-04/politicke-strany.html>

Past Prime Ministers. *The official site of the British Prime Minister's Office* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/past-prime-ministers/>

Queen and Government. *The official website of The British Monarchy* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandPrimeMinister.aspx>

The Cabinet Manual. In: London: Crown copyright, 2011. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60641/cabinet-manual.pdf

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Seznam Spolkových kancléřů v SRN

Bundeskanzler seit 1949. *Die Bundeskanzlerin* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: http://www.bundeskanzlerin.de/Webs/BKin/DE/Kanzleramt/Zeitstrahl/zeitstrahl_kanzler_node.html

Příloha 2: Seznam premiérů ve VB

Past Prime Ministers. *The official site of the British Prime Minister's Office* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.number10.gov.uk/history-and-tour/past-prime-ministers/>

Příloha 1: Seznam Spolkových kancléřů v Spolkové republice Německo

Angela Merkel (CDU)
seit 22. November 2005

Kabinett I – 2005 bis 2009
Kabinett II – seit 2009

Gerhard Schröder (SPD)
27. Oktober 1998 - 22. November
2005

Kabinett I - 1998 bis 2002
Kabinett II - 2002 bis 2005

Helmut Kohl (CDU)
1. Oktober 1982 - 27. Oktober 1998

Kabinett I –1982 bis 1983
Kabinett II –1983 bis 1987
Kabinett III –1987 bis 1991
Kabinett IV –1991 bis 1994
Kabinett V –1994 bis 1998

Helmut Schmidt (SPD)
16. Mai 1974 - 01. Oktober 1982

Kabinett I –1974 bis 1976
Kabinett II –1976 bis 1980
Kabinett III –1980 bis 1982

Willy Brandt (SPD)
21. Oktober 1969 - 07. Mai 1974

Kabinett I - 1969 bis 1972
Kabinett II - 1972 bis 1974

Kurt Georg Kiesinger (CDU)
01. Dezember 1966 - 21. Oktober
1969

Kabinett - 1966 bis 1969

Ludwig Erhard (CDU)
16. Oktober 1963 - 1. Dezember
1966

Kabinett I - 1963 bis 1965
Kabinett II - 1965 bis 1966

Konrad Adenauer (CDU)
15. September 1949 – 16. Oktober
1963

Kabinett I - 1949 bis 1953
Kabinett II - 1953 bis 1957
Kabinett III - 1957 bis 1961
Kabinett IV - 1961 bis 1962
Kabinett V - 1962 bis 1963

Příloha 2: Seznam premiérů ve Velké Británii

1902 - 2010

Gordon Brown
2007 - 2010
Labour

Alec Douglas-Home
1963 - 1964
Conservative

Tony Blair
1997 - 2007
Labour

Harold Macmillan
1957 - 1963
Conservative

John Major
1990 - 1997
Conservative

Anthony Eden
1955 - 1957
Conservative

Margaret Thatcher
1979 - 1990
Conservative

Winston Churchill
1951 - 1955
Conservative

James Callaghan
1976 - 1979
Labour

Neville Chamberlain
1937 - 1940
Conservative

Harold Wilson
1974 - 1976
Labour

Stanley Baldwin
1935 - 1937
Conservative

Edward Heath
1970 - 1974
Conservative

J. Ramsay MacDonald
1929 - 1935
Labour

Harold Wilson
1964 - 1970
Labour

Stanley Baldwin
1924 - 1929
Conservative

J. Ramsay MacDonald
1924
Labour

Stanley Baldwin
1923 - 1924
Conservative

1902 - 1801

Marquess of Salisbury
1895 - 1902
Conservative

The Earl of Rosebery
1894 - 1895
Liberal

William Ewart Gladstone
1892 - 1894
Liberal

Marquess of Salisbury
1886 - 1892
Conservative

William Ewart Gladstone
1886 - 1886
Liberal

Marquess of Salisbury
1885 - 1886
Conservative

William Ewart Gladstone
1880 - 1885
Liberal

Benjamin Disraeli
1874 - 1880
Conservative

William Ewart Gladstone
1868 - 1874
Liberal

Benjamin Disraeli
1868 - 1868
Conservative

The Earl of Derby
1866 - 1868
Conservative

Lord John Russell
1865 - 1866
Whig

Viscount Palmerston
1859 - 1865
Whig

The Earl of Derby
1858 - 1859
Conservative

Viscount Palmerston
1855 - 1858
Whig

Earl of Aberdeen
1852 - 1855
Conservative

The Earl of Derby
1852
Conservative

Lord John Russell
1846 - 1852
Whig

Sir Robert Peel
1841 - 1846
Conservative

Viscount Melbourne
1835-1841
Whig

Earl of Liverpool
1812 - 1827
Tory

Spencer Perceval
1809 - 1812
Tory

Duke of Portland
1807 - 1809
Whig

William Grenville
1806 - 1807
Whig

W. Pitt "The Younger"
1804 - 1806
Tory

Henry Addington
1801 - 1804
Tory

W. Pitt "The Younger"
1783 - 1801
Tory

Duke of Portland
1783
Whig

Earl of Shelburne
1782 - 1783
Whig

Lord North
1770 - 1782
Tory

Duke of Grafton
1768 - 1770
Whig

William Pitt "The Elder"
1766 - 1768
Whig

Marquess of Rockingham
1765 - 1766
Whig

George Grenville
1763 - 1765
Whig

Earl of Bute
1762 - 1763
Tory

Duke of Newcastle
1757 - 1762
Whig

Duke of Devonshire
1756 - 1757
Whig

Duke of Newcastle
1754 - 1756
Whig

Henry Pelham
1743 - 1754
Whig

Spencer Compton
1742 - 1743
Whig

Robert Walpole
1730 - 1742
Whig